04.03.2025r.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,

00-513 Warszawa, ul. Nowogrodzka 1/3/5

Petycja

Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych w celu realizacji procesu rozpatrywania petycji i w celach ewidencyjnych;

Podmiot wnoszący petycję

Petycja dotyczy zmiany sposobu rozliczania subkonta w ZUS oraz zasad dziedziczenia składek znajdujących się na subkoncie.

W obecnej sytuacji prawnej środki zgromadzone w ZUS prócz środków znajdujących się na subkoncie, po osiągnięciu 60 roku życia przez kobiety, przy wyliczaniu ich emerytur są dzielone przez dalsze średnie trwanie życia. Środki na subkoncie czekają do osiągnięcia 65 roku życia przez kobiety, czy mężczyzn. Wtedy emerytura jest jeszcze raz przeliczana i dolicza się do nich stan subkonta. Podstawa prawna art 25b ustawy o emeryturach i rentach z 17.12.98r.

Środki na subkoncie są dziedziczone, ale tylko do 68 roku życia, po tej dacie środki te przechodzą na budżet Państwa. Oznacza to, że ustawa absurdalnie zmusza nas do zakończenia życia prze 68 rokiem.

Proszę o interwencję w tej sprawie w celu zmiany sposobu rozliczania składek na subkoncie, oraz zasad ich dziedziczenia

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Departament Ubezpieczeń Społecznych
Zastępca Dyrektora
Sebastian Kamiński

DUS-II.055.11.2025.MBu
Warszawa, dnia 11 kwietnia 2025 r.

Szanowna Pani,

działając na podstawie art. 13 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870), w związku z Pani petycją, dotyczącą zmiany sposobu rozliczania subkonta w ZUS oraz zasad dziedziczenia składek znajdujących się na subkoncie, uprzejmie wyjaśniam, co następuje.

System emerytalny w Polsce ma zasadniczo charakter repartycyjny. Jego podstawą jest tzw. umowa międzypokoleniowa, czyli założenie, że młodsze pokolenia będą finansować emerytury i renty starszych. W systemie takim składki osób pracujących trafiają do wspólnej puli, z której na bieżąco wypłacane są świadczenia dla osób, którym przysługują one w danym momencie. Po śmierci ubezpieczonego wypłacanie świadczenia jest wstrzymywane.

Podstawowym jest założenie, że pracująca część społeczeństwa bierze na siebie utrzymanie wszystkich emerytów i rencistów. Kapitał emerytalny osób pracujących nie jest gromadzony ani inwestowany, tylko na bieżąco kierowany na wypłatę emerytur i rent dla obecnych świadczeniobiorców. Inaczej sytuacja wygląda w części kapitałowej polskiego systemu emerytalnego, gdzie każdy pracownik wpłaca składki na własne konto w funduszu emerytalnym, a zgromadzony kapitał jest podstawą do obliczenia i wypłaty świadczenia (emerytury). Jedynie w tej części systemu emerytalnego zgromadzony na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym (OFE) lub na subkoncie[1] prowadzonym przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych kapitał, w przypadku śmierci osoby pracującej, jest dziedziczony. Środki po zmarłym są wówczas wypłacane osobom przez niego wskazanym lub jego spadkobiercom.

Zasady podziału środków zgromadzonych w OFE określają przepisy rozdziału 13 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1113, z późn. zm.), a proces dokonywania wypłaty dla osób uposażonych z subkonta w ZUS określają przepisy art. 40e ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 350).

Należy podkreślić, że system emerytalny nie służy zabezpieczaniu interesów majątkowych członków rodziny poprzez dziedziczenie. Celem jego działania jest przede wszystkim zapewnienie ubezpieczonemu środków do życia po utracie przez niego możliwości zarobkowania, w związku z osiągnięciem podeszłego wieku.

W fazie gromadzenia kapitału (wpłacania składek na rachunki w otwartych funduszach

[1] ZUS prowadzi subkonto dla osób, które są członkami OFE i tych, które po 31 stycznia 2014 r. nie zdecydowały się na zawarcie umowy z OFE;

emerytalnych czy też na subkonto) rozwiązanie stwarzające ubezpieczonemu możliwość decydowania o sposobie zagospodarowania zgromadzonych środków po jego śmierci jest możliwe, co nie oznacza, że nie wiąże się to z kosztami dla systemu emerytalnego, a w konsekwencji dla budżetu państwa, który dotuje Fundusz Ubezpieczeń Społecznych ze względu na jego deficytowy charakter. W przypadku osób pozostających w związku małżeńskim swoboda ta jest jednak ograniczana. Przyjęto w tym wypadku, że środki zgromadzone na rachunku w OFE czy na subkoncie w ZUS są częścią wspólnego dorobku małżonków.

Sytuacja zmienia się w momencie przejścia ubezpieczonego na emeryturę. Niepewność co do momentu śmierci jest jedną z przesłanek uzasadniających tworzenie systemów emerytalnych. Każdy bowiem może mieć trudności związane z właściwą alokacją zgromadzonego kapitału i podjęciem decyzji, jaką jego część wydać, tak aby zaoszczędzonych pieniędzy starczyło mu do końca życia. Pozostanie bez środków do życia w wieku uniemożliwiającym podjęcie zatrudnienia prowadzi bowiem do uzależnienia od pomocy i wsparcia ze strony innych - rodziny lub społeczeństwa.

System emerytalny minimalizuje opisane jednostkowe ryzyko. Jego obligatoryjny charakter wymusza gromadzenie środków na emeryturę, a dofinansowanie do najniższej emerytury i inne programy zabezpieczające minima dochodowe, m.in. tzw. 13. czy 14. emerytura, przeciwdziałają ubóstwu. Sposób ustalania emerytury optymalizuje wysokość świadczenia, zachowując jej podstawowy walor - dożywotność.

Ze względu na fakt, że obowiązkowy (powszechny) system emerytalny finansowany jest z bieżących składek pracujących, nie może być mowy o bezwzględnym dziedziczeniu środków, gdyż służą one sfinansowaniu świadczeń ubezpieczonych, którzy żyją dłużej. Ubezpieczenie emerytalne to bowiem ubezpieczenie od „ryzyka" długowieczności, co niezasadnym czyni dziedziczenie niewykorzystanych po zmarłym środków.

Niemniej, w polskim systemie emerytalnym zdecydowano się na wprowadzenie instytucji tzw. wypłaty gwarantowanej[2]. Jest to osobiste uprawnienie osoby uposażonej wskazanej przez właściciela subkonta. Osoba uposażona, zgodnie z dyspozycją emeryta, nabywa prawo do całości lub części wypłaty gwarantowanej, jeżeli śmierć emeryta pobierającego emeryturę po 65 roku życia, ustaloną w oparciu o kwotę środków z subkonta, nastąpiła w okresie trzech lat od miesiąca, od którego po raz pierwszy wypłacono emeryturę. Jeśli jednak emeryt nie skorzystał z przyznanej mu kompetencji do wskazania osób uposażonych, wówczas wypłata gwarantowana przysługuje małżonkowi pozostającemu ze zmarłym we wspólności majątkowej lub wchodzi w skład spadku. Jeżeli emeryt wskazał kilka osób uposażonych, a nie oznaczył ich udziału w wypłacie gwarantowanej, uważa się, że udziały tych osób są równe. Wypłata gwarantowana jest ustalana jako różnica między kwotą środków, zewidencjonowanych na subkoncie, a iloczynem liczby pełnych miesięcy, jakie upłynęły od początku miesiąca, w którym po raz pierwszy wypłacono emeryturę, do końca miesiąca, w którym nastąpiła śmierć emeryta, oraz trzydziestej siódmej części kwoty zewidencjonowanej na subkoncie.

Ponadto należy zwrócić uwagę na treść art. 136 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1631, z późn. zm.), w myśl którego w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia określone ustawą, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi, dzieciom, z którymi prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, a w razie ich braku – małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, a w razie

[2] art. 25b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1631, z późn. zm.);

ich braku innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała ta osoba.
Z powyższego wynika, że członkom rodziny spełniającym warunki wymagane do uzyskania świadczenia należnego, lecz niezrealizowanego przez zmarłego emeryta lub rencistę - w myśl przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - przysługuje prawo do otrzymania świadczenia po zmarłym świadczeniobiorcy (emerycie, renciście).
Rozważając instytucję dziedziczenia środków, należy brać pod uwagę - warto podkreślić to ponownie - że Fundusz Ubezpieczeń Społecznych jest funduszem strukturalnie deficytowym, wymagającym corocznych dotacji z budżetu państwa, aby zapewnić wypłaty obecnym świadczeniobiorcom. Wynika to z faktu, że składki wpływające od osób pracujących nie pokrywają całości wypłat dla osób pobierających świadczenia. Dotację z budżetu państwa do Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w 2025 r. zaplanowano na 81,37 mld zł.

Ze wskazanych powyżej względów, uprzejmie informuję, że Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nie może się przychylić się do postulowanych przez Panią propozycji zmian przepisów.

Pouczenie

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach, sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Z wyrazami szacunku

Sebastian Kamiński
Zastępca Dyrektora
Departamentu Ubezpieczeń Społecznych
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/